

کرده اند باید در داستان آن تردید دارند یا نکات مهم^۲ موضوع را عیناً و ساداً تشخیص
 بدهند باید نامها بگویند و آنها را راهنمایی کنند بالأخره باید شاگرد را
 نظر نوشتن تکلیف کتبی و ترتیب صورتی آن از حیث حاشیه و فاصله خطوط
 و اسم و تاریخ و غیره آشنا نمود تا از همان زمان مدرسه سطاقت و نظم و
 ترتیب عادت کند

۵ - برای اینکه بتوان مراقبتهای لازم را از حیث عملی بودن و
 اهمیت موضوعات و مکرر شدن آنها بعمل آورد و همچنین برای اینکه
 تکالیف تمام مواد پروگرام سالیانه مربوط باشد معلم باید موضوعهای تکالیف
 را در اول هر سال تحصیلی برای تمام آن سال تهیه و بدیشیسی کند

تکالیفی که داده میشود باید تصحیح شود. تصحیح
 تصحیح تکلیف هم منحصر بخاطر نشان کردن اعلاط و تعییرت
 مکرر شاگرد نیست بلکه عسارتست از اصلاح و
 تمقیح تکلیف و دستگیری شاگرد و جلوگیری از تکرار خطا تصحیح باید
 شاگرد را آشناتر کند که کار خود را بهتر انجام دهد تصحیح باید با اندازه خود
 درس مؤثر در تربیت او باشد

در يك کلاس همه شاگردان يك نحو تکالیف کتبی را بجا میآورند
 بلکه بعضی زیاد تردقت نموده بهتر موفق میشوند و بعضی کمتر همین
 جهت بهتر يك علی حده باید معایب تکلیفش را خاطر نشان نمود این
 نوع تصحیح را تصحیح فردی گویند علاوه تمام کلاس باید بدانند چه

علاوه همانطور که درس تدریج پیش می‌رود تکلیف کتبی هم نباید از حیث سهولت و صعوبت تدریجی باشد

۲ - در انتخاب موضوع باید همیشه قسمتهای معین و مهم پروگرام پرداخت - در مدارس ابتدائی مخصوصاً باید بیشتر بعملی بودن موضوع توجه داشت و باید دید در زندگی شاگرد کدام رشته آردروسی که می‌جوید و کدام فصل از فصول مخصوص از هر موضوع احتیاج دارد آنگاه موضوعهای تکلیف کتبی را از بین آنها انتخاب کند

۳ - تکلیف کتبی باید زیاد طولانی و مفصل نباشد بلکه مناسب باشد و وقتی که شاگرد داده میشود معلم باید با دقت حساب کرده باشد شاگرد چقدر وقت دارد تکلیفی که میدهد با اندازه ای باشد که در آن مدت کاملاً انجام یابد و الا شاگرد با تکلیف را ند بخورد و همسپور به فی قیدی معتاد میشود یا انواع حیل را بکار برده تکلیف خود را ظاهراً خوب حلوه میدهد در صورتی که شاید اساساً خود او هیچوجه در انجام تکلیف سهیم بوده و با تقلب کاعده را بر کرده و تحویل داده است

۴ - علاوه بر دقتهایی که باید در انتخاب موضوع بعمل آورد باید این نکته را هم در مد نظر داشت که عرص از دادن تکلیف کتبی نشاگردان تولید اشکال برای آنها نیست بلکه مقصود اینست که شاگرد معتاد شود با استدلال و اقامه رها و بیان مطلب بنا برین باید موضوع تکلیف را خوب نشاگرد فهماند و حتی راه رسیدن بمقصود را باو نشان داد مثلاً اگر معلم حس کرد شاگردان قواعد و قواسمی را که آنها تدریس شده و راموش

کجا باید تکلیف را تصحیح کرد؟ در مدارس ابتدائی و مخصوصاً در چهار کلاس اول معلم مختار است که تصحیح فردی را در کلاس بعمل آورد یا در خارج ولی در کلاسهای آخر مدارس ابتدائی و مخصوصاً در مدارس متوسطه تصحیح تکلیف در سر درس غیر ممکن بنظر میآید و معلم باید در خارج کلاس این وظیفه را ادا کند.

معلم پس از آنکه در کلاس یا در خارج تمام تصحیح جمعی تکلیف را ارتباط گذراند ملتفت میشود چه تقابلی در کلیه تکلیف موجود است آنها را در کلاس در روی تخته سیاه نشان بگردان خاطر نشان میکند و راه رفع آنها را ارائه میدهد. ما برین تصحیح جمعی مکمل تصحیح فردی است و در حقیقت برای اینست که يك نکته چندین مرتبه تکرار نشود و وقت هدر رود.

امتحان کتبی در حقیقت تکلیف کتبی مخصوصی است که در اوقات معینۀ سال در تحت شرایط واحد و در تحت نظارت معلم شاگردان يك کلاس بعمل میآورد و معلم بوسیله نمراتی که میدهد شاگردان را طبقه بندی میکند. امتحان کتبی سه فائده مهم دارد.

اول آنکه چون امتحان کتبی راجع است بموادى که در پروگرام مدرسه موجود است و در طرف سال تدریس شده و از طرف دیگر اوقات آن قبلاً معین گردیده و اعلام شده است شاگرد ناخودتأماً حدّاً مشغول

نوع تکلیف را نایستی انجام داده باشد و این تذکار باید مهمه شاگردان
یکمرتبه داده شود این طرز تصحیح را تصحیح جمعی نامند

معلم باید با کمال دقت و سعی تصحیح فردی را

تصحیح فردی بجا بیاورد زیرا که شاگرد برای نوشتن تکلیف

رحمت کشیده است و رحمت او هر قدر کم باشد

قابل توجه و محل اعتناست معلم قبل از هر چیزی باید دو مسأله را مورد

توجه مخصوص قرار دهد اول آنکه تکلیف کتبی با دقت انجام شده و

از حیث فکر ارزش داشته باشد دوم آنکه از حیث صورت ظاهر شاگرد

مراقبت تمام نموده یعنی ورقه یا دفتر تکلیف پاکیزه و با حفظ حواصا

و دارای حاشیه و غیره باشد، معلمی که در این قسمت سهل انگاری کند مختصر

است زیرا که شاگرد از عهد کودکی معتاد به بی فیندی و بی سلیقگی میشود

راجع تصحیح باید معلم هم قسمت خوب تکلیف را خاطر نشان و

تعمید نماید و هم قسمت بد را گوشزد کند البته این کار در صورتی امکان

پذیر است که معلم با دقت تمام تکلیف را مرور نموده باشد ملاحظیات و

یاد داشتهائی که در حاشیه تکلیف راجع با علاط میشود باید سرخی و مختصر

وروش و خوانا باشد بمره یعنی علامتی که حاکی از قدر و قیمت رحمت

شاگرد است باید در صدر تکلیف گذاشته شود در مدارس متوسطه معلم

باید حتی المقدور عقیده خود را هم در باب تکلیف در یکی دو سطر در فوق

ورقه یا دفتر اظهار کند

شود معلم پس از تصحیح فردی که نایب حتماً در حابه بعمل آید نایب اوراق
 امتحان را شاگردان بدهد که اعلام و اشتباهات خود را بیند و بفهمد
 عمره ای که ناآنها داده شده از روی استحقاق بوده تا طیب خاطر بپذیرد
 امتحانات کتبی عموماً راجع است به ارسنی و السنة خارجیه و ریاضیات
 و طبیعیات و تاریخ و جغرافیا یعنی شش رشته اردروپ پروگرام ممکن
 است معلم در هر دو ماه که شصت روز باشد يك امتحان کتبی راجع
 تمام مواد بعمل آورد در این صورت فاصله بین امتحان کتبی دورشته
 ده روز خواهد بود و این مدت برای حاضر کردن امتحان کافی است

یکی از وسایل دیگر تعلیم کتابچه است
 ۶- کتابچه شاگردان تکالیف کتبی که بجا میآورد در کتابچه
 مینویسد در مدارس متوسطه و عالییه عدّه این
 کتابچهها بسته سطر معلم و شاگرد است ولی در مدارس ابتدائی بعضی از
 معلمین تصور میکنند همان انداره که تجربه موادّ درس فهم درس را آسان
 میکند تکثیر عدّه دفتر در کار تکلیف را سهل میدانند ناین جهت ملاحظه
 میشود که برای هر موضوع يك دفتر تکلیف معین میکنند و باره ای اوقات
 برای هر فصل از هر موضوع يك دفتر ماسد دفتر جمع ، دفتر تهریق و غیره
 البته این مسأله در تمام مدارس عموم ندارد و در اغلب مدارس اصلاً شاگردان
 کتابچه ندارند

کتابچه فوآندی دارد که دیلاً بیان خواهد شد و این فوآندشان
 میدهد که میشود از کتابچه صرف نظر کرد ولی از طرف دیگر تکثیر

مراجعه و مدا کره شده مطالب در حافظه اش بیشتر مرور میشود

دوم آنکه امتحان کتبی باعث میشود که شاگرد تمام حواس خود را جمع کند و در مدت معینی مقصود خود بایل گردد و این مسأله برای شاگردان مسامحه کار و مردود بسیار مفید است زیرا که آنها را وادار میکند که کار معینی را در وقت معینی انجام دهند و عادت کنند بهرم و احترای آن در مقابل این دو فائده عظیم يك خطر بزرگ هم موجود است در کلاسهای عالی مدرسه ابتدائی و در مدارس متوسطه بواسطه تعدد موضوعهای درس و راحت ریاضی که برای مراجعه بدروس نباید کشید شاگردان مجبورند ریاضه از حد کار کنند علاوه بر این از نتیجه امتحانات هم در فکر آنها بی اثر نیست باین جهت شاگردان بیحواس میشوند ، سر درد پیدا میکنند و بالا تر از همه اعصاب آنها از حالت اعتدال و نظم خارج میشود ایست که باید میان امتحانات کتبی مواد مختلفه که در عرض سال میشود فاصله کافی گذارد تا شاگرد وقت راحت پیدا کند و مجال هم برای مراجعه داشته باشد سوم فائده امتحان کتبی ایست که امتحان محکم بسیار عالی است و معلم قوه هر شاگرد را در هر رشته میسنجد و از روی اوراق امتحان کتبی و عمره هائی که میدهد جای او را معین میکند فائده چهارم امتحان کتبی تولید رقابت و همچشمی است در میان شاگردان و امتحان کتبی حس غرور را برطرف میکند و او را وادار بسعی و جهد مینماید ولی برای اینکه این رقابت مدال بعض و حسادت

رعایت آن معلوم نگردد

دفتر رورانه از حیث کاعد و حلد باید اوصاف مخصوصی داشته باشد حلدش باید تصاویری داشته باشد که چشم شاگرد را محطوط کند و قلب او را تهییج نماید، کاعدش باید ریاد نازک باشد که هم زیر قلم سوراخ شود و هم نآسانی از شیرازه دفتر پاره شود علاوه کاعد ابری هم بیاید باشد زیرا که مرگب در روی آن پهن میشود، بالآخره کاعد باید خطّ دار باشد تا شاگرد عادت کند بر است نویسی

دستوری که راجع باین دفتر باید معلم داد اینست که چون شاگرد همیشه معلم خود اقتدا میکند معلم در تصحیح تکلیف و پاکیزگی دفتر و تعیین علاظت باید مراقبت تامّ عمل آورد باید سعی کرد که هم دفترهاشیه مهم باشد و هم تکلیفات هر روز از تکالیف روز بعد بوسیله خطّ اوقی که تمام عرص دفتر را بگذرد از یکدیگر جدا شود، تاریخ در وسط صفحه باید قید شود، عنوان و موضوع تکلیف بخطّ حلی باید نوشته شود، برای فارسی و عربی در دست راست و برای السنه اروپائی در دست چپ باید سه چهار سانتی متر حاشیه گذارده شود

دفتر کلاس دفتری است که تعلق بکلاس دارد و در
 دفتر کلاس اداره مدرسه صسط میشود و عبارتست از دفتری
 که هر روز یکی از شاگردان کلاس بر حسب ترتیب حروف حقل (الحمد هوّ الح) تکالیف رورانه خود را عوض اینکه در
 دفتر ۱۰۰۱ به سند در آن می نویسد و بنی آنرا امضا میکند

عدهٔ کتابچه دو سرر دارد یکی اینکه شاگرد مبتدی گنج و پریشا محاطر شده کارش مشکل میشود و دیگر اینکه وقتی عدهٔ کتابچه زیاد شده هر کتابچه مدّت مدیدی طول میکشد و دیر تمام میشود باین جهت در دست طفل پاره و کشیف میشود بعقیدهٔ ما برای مدارس ابتدائی سه کتابچه محبت فارسی و جغرافیا و تاریخ و حساب و هندسه و علم الأشیاء و سیاق کافی است این سه کتابچه عبارتست از دفتر رورانه، دفتر کلاس، دفتر امتحانات برای نقاشی و مشق خط هم دو دفتر مخصوص لازم است.

دفتر بیست که شاگرد تمام تکالیف کتبی رورانه خود دفتر رورانه را بر حسب تقدّم و تأخّر زمانی در آن میبوسد دفتر رورانه دفتری بیست که تکالیف در آن پاکسویس شود بلکه عس تکلیمی که شاگرد در وهلهٔ اول میخواهد بجا آورد در آن دفتر میبوسد. البته مابقی هم ندارد که طرح و نقشهٔ تکلیف را قبلاً روی ورقه جداگانه برسد سپس آنرا در دفتر بوسد چون روری دو سه تکلیف در دفتر رورانه نوشته میشود رود برود تمام میشود و کشیف و پاره نخواهد شد و شاگرد اوراق غیر نظیف در جلو چشم نخواهد داشت

فایدهٔ بررک این دفتر هم از همینجا ناشی است که شاگرد عادت میکند نظم و پاکیزگی و حوش سلیقگی علاوه از ورق ردن این دفتر میران معلومات و ترقی شاگرد و عادتیهائی که از حیث نظم و ترتیب و نظافت پیدا کرده معین میشود و روشن تدریس معلم و رعایت پروگرام با عدم

رای اطلاع اولیای شاگردان فرستاده شود که پس از ملاحظه اعاده دهند
 این دفتر در حقیقت عنبره تاریخیه تحصیلات هر شاگرد است و
 مراحلی که شاگرد در تحصیلات پیموده اراعه مینماید از همین لحاظ
 هر روز هم که شاگرد در امتحان عائب بود باید در دفتر قید شود علاوه
 شاگرد اراعهای نظر در این دفتر و مقایسه امتحانات کتبی که در طرف
 سال داده ملتفت میشود که ترقی کرده یا تدرک و این ملاحظه در هر حال
 اورا سعی تر و جدی تر در تحصیل میکند

دارالتجربه عبارتست از محلی که تجارب علمی
 راجع به پیریک و شیمی و تاریخ طبیعی در آن بعمل
 میآید با این شامل اوطاقهاست که همه
 گوه آلات و ادوات و مواد لازم برای

تجربه خانه

(لا اراتوار)

اجرای تجارب علمی در آن موجود است عموماً تجربه خانه دارای سنگوی
 بلند و برگی است که در روی آن معلم اعمالی که میخواهد تعرض نماید
 میکند و دو تمام شاگردان ملاحظه میکنند علاوه در هر لایاتوار بعد از احوالی
 که باید عمل کنند سنگوهای کوچکی شکل میر هست که از کاشی فرش شده
 و روی هر سنگو شیر آب و شیر گار برای گرم کردن موجود میباشد در اروپا
 عموماً مدارس ابتدائی تجربه خانه ندارد زیرا در آنجا فقط مقدمات پیریک
 و شیمی تدریس میشود و برای تجربه اساسی تکار میسرند خیلی ساده و
 ارزان که خود معلم تهیه کرده است ولی مدارس متوسطه و معلمخانها
 و مدارس عالییه دارای تجربه خانه کامل میباشد

این دفتر دو فایده دارد اول آنکه چون تکالیف شاگردان يك كلاس پهلوی هم نوشته میشود تولید رقابت بین آنها میکند و هر يك سعی می کند که تکلیفش بهتر از مال دیگران شود دوم آنکه دفتر مربوط حاکی از ترقیات كلاس است و نشان میدهد که روش تدریس چگونه بوده و بجه نتایجی منتهی گشته است زیرا که از روی تکالیف کتبی شاگردان است که میتوان استنباط کرد درجه پیشرفت آنها در تحصیل چقدر بوده و روش تدریس خوب بوده یا خیر بنابراین معتمنین مدارس و مدیر مدرسه از روی این دفتر میتوانند قدر و مقام معلم را تشخیص دهند

این دفتر دفتر است که امتحانات کتبی در آن دفتر امتحانات نوشته میشود. اگر سال تحصیلی را که از ۱۵ شهریور تا آخر خرداد است بچهار قسمت مثلاً تقسیم کنیم و در هر قسمت که دو ماه است يك امتحان کتبی از تمام رشته های درس بعمل آوریم در طرف سال چهار امتحان کتبی را جمع بهر يك از مواد شده، این امتحانات باید در دفتر امتحانات نوشته شود روز های امتحانات کتبی قبلاً در مدرسه در هر كلاس اعلام شده و همه شاگردان از پیش اطلاع دارند عموماً در هر دو ماه يك مرتبه در همان موقع که بر حسب جدول ساعات باید درس داده شود امتحان کتبی را جمع ب همان درس بعمل می آید و معلم دفتر را در منزل تصحیح میکند و عمره میدهد

این دفتر در مدارس ابتدائی فرانسه از سال ۱۲۶۵ هجری شمسی (۱۸۸۷ میلادی) باین طرف احماری است و نباید در اداره مدرسه باشد و گاهیگاهی

رای سالهای اول مدارس متوسطه و
 ۸ - موزه رای مدارس ابتدائی یکی از اسباب
 تعلیم اشیائی است از قبیل چیزهای خوردنی و
 پوشیدنی که در موقع تدریس علم الاشیاء لازمست بشاگردان نشان داده
 شود. محلی که این اشیاء را در آن جمع و طبقه بندی میکند موزه نامیده
 میشود، البته باید تصور کرد که موزه حتماً باید دارای عبارت علی حده
 و جمعه آیمه های متعدد و میرهای بیشمار باشد بلکه رحسب مقتضیات
 بودجه و نوع و محل مدرسه تعیین میکند در يك مدرسه ابتدائی ممکن است
 موزه عبارت باشد از يك قفسه كوچك. ا چند كیسه كرناسی و چند قوطی
 كوچك مقواتی در يك مدرسه متوسطه با بودجه كافی میتوان يك اطاق
 بمره تخصیص داد و علاوه راشیائی که همه جایافت میشود مجموعه ای از
 حیوانات و نباتات بدر آجا نگاه داشت

فایده موزه ایست که حاوی و حافظ اشیائی است که موضوع درس
 علم الاشیاء و تاریخ طبیعی است. وقتی که طرق حسّی را در تدریس تکار
 میرند همان اندازه که طرق حسّی مفید است وجود موزه بمرهید بیاشد
 در ایجاد و تأسیس موزه باید خیلی سعی بود.
 تأسیس موزه چنانچه در بودجه مدرسه هم محلی برای تأسیس
 موزه باشد خود معلم یا مدیر مدرسه میتواند
 کمک شاگردان و اولیای آنها موزه را ایجاد کند مثلاً در مدارس ابتدائی
 شاگردی که پدرش نعل یا عطار یا زرّار است از اجناس دگان بدر

نظور کلی تجارب مهم را معلم در حضور شاگردان میسازد و تمام جزئیات کار را از قبیل سوار کردن اسامها، احتیاطهای لازم برای جلوگیری از اتفاقات سوء، طرز مشاهدات و ثبت آنها تا آن نشان میدهد و آنوقت همه را مأمور و موظف میکند که عین آن اعمال را خودشان محری دارند و در ضمن عمل آنها سرکشی کرده ارتابیحی که بدست میآید سؤال میکند و در آخر جلسه نتایج را با هم مقایسه کرده نتیجه کلی را اعلام میدارد تجربه خانه یکی اروسایل ضروری تعلیم و تربیت است و تدریس فیزیک و شیمی و تاریخ طبیعی بدون آن و بدون تجارب علمی صورت نمیگیرد.

در تجربه خانه اسرار طبیعت برای انسان عکسوف میشود و فوق دفاع بشر از طبیعت واضح میگردد تجارب علمی است که مسائل نظری را برای ما روشن میسازد و راه تحقیق، مطلب و کشف را برای ما رسم میسازد برای بار کردن چشم و گوش و معناد نمودن شاگردان تدقیق و مشاهده و ردیک ساختن او زندگی حقیقی و عملی وسیله ای بهتر از تجربه خانه موجود نیست

افسوس که در مدارس ما تجربه خانه نیست و تمام مسائل و قصایا بطور نظری تدریس میشود و این جهت از هوایندی که سایر ملل از علوم طبیعی میبرند، کاملاً محروم هستیم و طبعاً هر و طبعاً هر و معارف و معارف خواه آنست که در ایجاد تجربه خانه در دار المعالمین و مدارس متوسطه جهد طبع بعمل آورد و از هیچگونه اقدام در این راه مصایقه نسازد

از طرق طبقه بندی است که اشیاء را بحسب مورد استعمال آنها در يك جامع كسد مثلاً يك حابه ارقسه را تخصيص دهند بآلسه، يكي را بآ كولات، يكي را بمقاييس يكي را باحجار وغيره.

از وسايل عمده تعليم يكي كتابخانه است كه هم
 ۹ - كتابخانه رای معلم ضرورت دارد هم رای شاگرد اما
 رای معلم از آنجا كه معلم نمیتواند همیشه اكتفا
 كسد معلوماتی كه در مدرسه یاد گرفته و هیچوقت تجدید و تكمیل
 نشده است

معلم نباید از ترقیات علوم و اكتشافاتی كه میشود بی بهره و بی اطلاع باشد بلکه باید در جریان آنها بوده تا احتیاطات لازم را آن اكتشافات و ترقیات در تدریس خود صحت ندارد پس باید كتابخانه ای با اختیار معلم باشد كه هم رای تهیه و مطالعه درس نكتاهای مختلف مراجعه كسد و هم بعضی از قسمتهائی كه مهید است رای شاگردان انتخاب كرده در كلاس بخواند یا عدا كره نماید و اما لزوم كتابخانه رای شاگرد از اینجاست كه كتب دستانی رای تعليم و تربیت شاگرد کافی نیست كتب دستانی شامل رؤس مسائل است و باین جهت میران مطالب آن محدود میباشد شاگرد باید معلومات خود را در مدرسه بوسیله كتب غیر دستانی تكمیل كند و از همان عهد طفلی عادت و میل مطالعه پیدا كسد تا بعد ها كه از مدرسه هم خارج شد از جهل و ظلمت دور باشد

خود از هر يك نامداره يك سير مدرسه تقديم ميکند شاگردی که پدرش
بشار است چند حمة کوچک برای مدرسه هیاورد و قس علی هدا عموماً
شاگردان مدرسه با کمال اشتیاق حاضرند خدمتی معلم و مدرسه نکند از
همین میل آنها باید استفاده نموده مدرسه را دارای دوره کرد و معلومات
شاگردان را امتحانی بر مشاهده اشیاائی نمود که در زندگی محتاج بدان هستند

اشیاائی که در دوره جمع میکنند عبارتست از

اشیاء موزه و	محصولات فلاحی و صنعتی و تجاری هر محل
طبقه سدی آن	از قبیل حیوانات و علات و پشم و پسه و ابریشم
	و کتان و مصالح نثائی و غیره و غیره و علاقه در

موره باید مقیاسات طول و سطح و حجم ایران را از قبیل درع و بیم درع
و درع مربع و گره و مربع چارک مکعب و بیم درع مکعب و همچنین مقیاسات وزن
را از قبیل من و چارک و سیر و مثقال جمع کند وقتی هم قابون سنجش
و پیمایش (اوران و مقادیر) که در دهم خرداد ۱۳۰۴ از تصویب مجلس
گذشته عووق عمل در آید باید مقیاسهای آن را بر تهیه کرد و در موره نگاه
داشت ولی تا زمانی که اوران و مقادیر فعلی کاملاً منسوخ نشده باید هر دو
نوع مقیاس را موجود داشت تا شاگردان هر دو را ببینند و در زندگی
دچار اشکال نشوند

اشیاائی که در موره جمع میشود چنانچه طبقه سدی نکند پیدا کردن

آنها اشکال پیدا میکند طبقه سدی اشیااء موره هم نباید خیلی پیچیده و
مشکل باشد بلکه باید بطریق ساده ای باشد که شاگردان بر فهمند یکی

اکتشافات حیران‌انگیزی در نواحی دور دست. همچنین تاریخ بعضی از جنگها که بین ایران و احباب واقع شده موجب تمییح آنها میشود و ترجمه حال مردمان بزرگ ایران باعث ایجاد حس رقابت و همسری در آنها میگردد. رای شاگردان کلاس پنجم و ششم ابتدائی در سالهای اول متوسطه علاوه بر داستانهای خوب که مصر باخلاق باشد شرح مسافرت در ممالک همجواریاد و ممالک اسلامی نیز. محاورات تفصیلی و قایع اس عهد که مؤثر در حیات ایران بوده بسیار مفید است. آرسن دوارده بعد نباید کم کم باب ادبیات و ابروی شاگرد گشود و ترقی داد که شاهکارهای بزرگ را بشود در مطالعه کسند قرائت تراجم احوال اشخاص بزرگ از گویندگان و نویسندگان بزرگ و علماء و ادبا و شعرای عالی مقام و ارباب صنایع و سیاحتان معروف که خدمتهای عظامی نموده باشند و رجال عالی مقامی که ترقی و تعالی مملکت مرهون سعی و عمل آنها بوده. بزرگ برای آنها فایده دارد و باید کتب مربوط بدان را در کتابخانه مدرسه جمع آوری کرد.

باید در اینجا تذکار کرد که بواسطه محدود بودن علوم و فنون در مملکت ما هم‌طور که کتاب دستانی خوب کم است کتابی هم که برای مطالعه شاگردان باشد نادر است و هنوز مؤلفی پیدا نشده اند که برای شاگردان مدرسه کتاب بنویسد. ما بر این کتابخانه‌های ما از این حیث خیلی محدود خواهد بود و فقط در کتابخانه‌های مدارس متوسطه کامل و مدارس عالی میتوان کتب مرعوب و متناسب السنه خارجی برای محصل تهیه کرد.

نوع کتاب در کماحاه

الته نوع کتاب رحسب اینکه مدرسه ابتدائی
یا متوسطه یا عالی است فرق میکند ولی عموماً
دو قسم کتاب در کتابخانهٔ مدرسه باید موجود

باشد یکی برای معلمان و دیگری برای متعلمان

کتابی که برای معلم لازمست عبارتست از چند قسم کتاب لغت
فارسی و عربی و الستهٔ خارجه و شاهکار های ادبی نویسندگان و شعرای
بزرگ ایران و ترجمه یا عین مهمترین شاهکار های نویسندگان خارجه و
کتاب راجع بمواضع پروگرام ارقبیل ریاضیات و طبیعیات و جغرافیا و
تاریخ که برای دورهٔ متوسطه و عالی تدوین شده باشد حواء فارسی حواء
بالستهٔ خارجه و کتاب جدیدی که راجع با کتشافات و اختراعات تازه
منتشر میشود و اربن قبیل

کتابی که برای شاگرد معتن میشود و باید در کتابخانهٔ مدرسه
تهیه کرد رحسب سن شاگرد و اوطاق درس او تعبیر میکند

برای اطفال از ۷ سال تا ۹ سال (کلاس اول و دوم مدارس ابتدائی)
کتابهایی باید تهیه دید که کوچک باشد و رود تمام شود تا آنها را کتب
نکند قصها و سرگذشتهای شیرین همیشه موجب لذت طفل و پرورش
قوهٔ تخیلهٔ اوست برای شاگردانی که در کلاس سوم و چهارمند بعضی
سن آنها بین ۹ و ۱۱ است علاوه بر قصص و حکایات که هنوز برای
آنها لذت دارد باید کتابهایی حاضر کرد که در آنها قوهٔ ابتکار و انداع
و سعی و عمل ایجاد کند ارقبیل شرح مسافرتهای حارق العاده و شرح

کتابخانه را نام معارفخواهی نگذاریم که مثلاً يك صد جلد کتاب تقدیم
مدرسه میکند

فصل چهارم

در برینبات مادی مدرسه

در این فصل میخواهیم از ترتیبات مادی مدرسه یعنی از محل
و کیفیت اطاق درس و حیاط سرپوشیده و میر و بیمکت و غیره صحبت
نذاریم اصول مهمی که در تعیین ترتیبات مادی مدرسه باید مراعات نمود
عبارتست از اصول حفظ الصحه و احتیاجات تعلیم و تربیت

ترتیبات مادی مدرسه باید طوری باشد که اولاً سرری متوجه بدن
شاگرد نکند ثانیاً حالت مراحی و بدنی او را رور ترور بهتر نماید تا کمال
استفاده دیده میشود که مدارس ما اغلب عبارتست از خانه هائی که بر طبق
قوانین حفظ الصحه و علم تربیت ساخته شده و شاگردان ما را می نپیه و

در تهیه کتاب باید دویکته را همیشه در مد نظر داشت و آن اینکه
 اولاً کتب کتابخانه مدرسه باید بر زبان فارسی صبیح نوشته شده باشد و از
 حیث اشاء متناسب با سن و استعداد شاگرد باشد تا بیا کتب سیاسی در
 کتابخانه مدرسه باید داخل کرد زیرا که مدرسه مخصوصاً مدرسه ابتدائی
 و متوسطه حتی المقدور باید ارقصایای سیاسی بر کنار باشد

باید تصور کرد که همه کارهای علمی را دولت
 تأسیس کتابخانه باید انجام دهد صحیح است که در بودجه مدارس
 متوسطه مرکز ملی نام کتابخانه منظور
 کرده و کتابخانه کوچکی هم در هر یک موجود آورده اند ولی در تمام
 ایران مدارس ابتدائی مدارای کتابخانه نیست و کتابخانه مدارس متوسطه
 مرکز هم بسیار کم بصاعت است ۴ در ولایات مدارس متوسطه اغلب
 کتابخانه ندارد

در تأسیس کتابخانه اولیای شاگردان را باید در علاقه کرد اگر اهل
 قراءت و کتابداری کتب کتابخانه بآنها باید امانت داد و این ترتیب از آنها
 توقعاتی برای صحافی و تجدید جلد کتاب نمود اگر در مدارس هر شاگرد
 ابتدائی هفتصد دینار برای کتابخانه بیاورد و مدرسه دارای ۲۵۰ شاگرد
 باشد در ماه هشت تومان جمع میشود و در سال تحصالی هشتاد تومان که ناآن
 مقدار حتماً میتوان کتابخانه را ایجاد و تکمیل نمود

بعلاوه اشخاص خیر بدالی هستند که حاضرند کمک باین قبیل
 تأسیسات کنند باید آنها را تشویق کرد ضرر ندارد اسم یکی از قصه های

و آبهای باران و برف بواسطه سرانیمی حیاط طرف چاه جاری شود

برای اوقاتی که هوای سرد مساعد است و برف و باران
 سرپوشیده میآید سر پوشیده لازم است که شاگردان در آنجا
 بازی کنند و تفریح و تفریح نمایند. مساحت سطح
 زمین سرپوشیده نباید از قرار يك درع و يك چارك مربع برای هر
 شاگرد باشد و ارتفاع سقفش از كفش لااقل چهار درع بطوری که برای هر
 شاگرد پنج درع مكعب هوا موجود باشد البته اطراف سرپوشیده نباید
 همه دیوار باشد زیرا که در آنصورت تاریك خواهد شد بلکه اگر ممکن
 شود دو طرف یا لااقل يك طرف باید تا فاصله يك درع از كف زمین دیوار
 و روی آن تا سقف سرپوشیده شیشه نندی باشد

مستراح باید طوری باشد که حیاط مدرسه را متعین
 مسراح نکند از کلاسها و سرپوشیده دور باشد بطوریکه
 باد بوهایی عین را در صحن حیاط منتشر سازد یا
 بظرف اطاقهای دوس سرد در مدارس پسرانه عدد مستراح باید از قرار دو عدد
 برای هر کلاس باشد و در مدارس دخترانه از قرار سه عدد برای هر کلاس
 ولی مستراح معلم نباید علی حده باشد. مستراح باید در محلی ساخته شود
 که آسانی بتوان در تحت نظر گرفت. كف مسراح و دیوار آن باید آهک کاری
 شده باشد. زوایای مسراح باید گرفته و پر و تقریباً شکل نیم استوانه
 باشد. نه مستراح باید سرازیر باشد تا کثافات در آن جمع نشود. حتی
 الامکان هر مستراح باید دارای لوله ای باشد که از سقف آن بالا رفته ارتفاع

صعیف و زرد رخسار و غلیل المراح میکند

در امر مدرسه زمین و جهت آن یکی از مسائل
 مکان مدرسه مهمتی است که باید مورد مراقبت خاص واقع شود.
 در اقلیم معتدل عمارت مدرسه حتی الامکان
 باید رو جنوب باشد و طول زمین شمالی جنوبی محل مدرسه باید از
 استخر و باطلاق و قبرستان و چراغ و کارخانجاتی که دود از آنها بلند
 میشود لا اقل یکسده درع دور باشد صدای هیاهوی شهر و چرخهای
 ارابه و گاری و انومسل نباید حتی المقدور بمدرسه برسد و اگر ممکن
 شود مثل آمریکا مدرسه در محلات ساکت و جوش آب و هوا و فرحناک
 شهر باشد و در اطراف آن باغ و سبزی التمه بهتر است

حیاط مدرسه باید وسیع و آفتابگیر و هوای آب
 حیاط مدرسه زیاد و آزاد باشد تا بتوان سهولت در آن بازی
 کرد و دوید قسمتی از حیاط باید درخت داشته
 باشد تا در عوق گرمی هوا سایه بدهد در مدارس ابتدائی و متوسطه
 باید وسعت صحن حیاط لا اقل از قرار پنج درع مربع برای هر شاگرد باشد
 ما براس چنانچه عده شاگرد مثلاً دویست هراست صحن حیاط باید لا اقل
 هزار درع مربع باشد سطح حیاط نباید معروش باشد بلکه باید از شن
 وند نرم پوشیده باشد قسمتهائی که برای عبور و مرور درست شده باید از
 آجر یا سمنت فرش شده باشد و هیچگاه از مانقی سطح حیاط نباید بلندتر
 باشد حیاط باید طوری ساخته شود که آب برف و باران در آن نایستد

است بنابراین باید حتی الامکان پنجره های کلاس طوری باشد که تمام اطاق را نور آفتاب فرا گیرد

شاگرد را نباید طوری بنشیند که روشنائی از جلو چشم او بیفتد و چشمان او را خسته کند چنانچه روشنائی فقط از یکطرف داخل اطاق میشود باید شاگرد ها را طوری بنشیند که نور از طرف چپ آنها بتابد اطاق درس نایداره ای باید روشن باشد که شاگرد سهولت و بدون زحمت کتاب را وقتی در چهار کوه فاصله چشم خود قرار دهد بخوبی ببیند و بتواند این جهت نباید مراقبت کرد که آن طرف از اطاق درس که محل تماشای روشنائی است از عمارت محاور لا اقل هشت درج فاصله داشته باشد.

چون بهترین موقع تحصیل فصل زمستان است باید برای گرم کردن اطاق درس ترتیبی داد که موافق اصول صحیح باشد بهترین ترتیب در ایران امروز گرم کردن با بخاری است ولی بخاری آهن نباید يك رويه داشته باشد که در آن حالت وقتی بواسطه آتش سرخ شد ایندريد کربنیک (CO_2) از آن خارج میشود و شاگردان را مسموم میکند باید مراقبت کرد که دود بخاری محومی خارج شود و داخل اطاق نرود درجه حرارت در اطاق درس باید در حدود پانزده درجه میران الحرارة صد درجه باشد چنانچه اطاق زیاد گرم شود سر شاگردان سنگین میشود و علاوه بر موقع تهریح که از کلاس خارج میشوند ممکن است عشی غارص آنها شود بالأحره باید همیشه يك طرف آب روی بخاری گسارده شود تا آب تبخیر شود و هوای اطاق خشك گردد فاصله شاگرد از بخاری باید هیچ وقت از يك ذرع

آن از ارتفاع بناهای مجاور تجاوز نکند تا هواهای کثیف که خارج میشود
 اسباب رحمت آن بناها شود علاوه بر رعایت مراتب فوق باید هر روز
 مستراحها را پاکیزه و صدّ عفونی کرد.

باید تصور کرد که اینها حرئیات است و معدر یا ناظم یا معلم مدرسه
 باید آن وسیدی کسی کند بلکه باید در نظر داشت که سلامت شاگردان مربوط
 باین مسائل است و همانطور که گفته آمد احترام بدن موجب احترام
 روح میشود.

وسعت کف اطاق درس مانند سرپوشیده باید از
 اطاق درس قرار یک درع و چهارک مربع رای هر شاگرد باشد و
 روی هر فته بیش از پنجاه شاگرد در یک کلاس نباید
 جمع کرد ارتفاع سقف از کف اطاق باید لا اقل چهار درع باشد تبدیل
 هوای اطاق درس باید آسان باشد، سا برای پنجره های اطاق باید متعده باشد
 و سهولت نتوان آنها را بار کرد تا موقعی که هوا زیاد سرد باشد هم
 در موقع تدریس و هم وقت تنفس پنجره ها را بار گذارد و وقتی که هوا
 سرد و غیر قابل تحمل شد فقط در موقع تفریح و در فاصله س اوقات
 درس پنجره ها را بار کرد و البته در موقعی که درس معلم عقل و اخلاق
 شاگرد را پرورش میدهد و تهذیب میکند هوای صاف داخل ریش او شود
 مطاوب و مرعوب خواهد بود

روش بودن اطاق درس بدر یکی از مسائل حیاتی است نور قلب
 آسان و روح میبختد و حورشید یکی از رنگتری دشمنان در آن مودیه

۵ - میر دارای چونی باشد که توان پاها را بر آن گذارد

در ساختن و تهیهٔ میر و بیمکت باید همیشه این اصل را در مد نظر داشت که میر و بیمکت برای شاگرد درست میشود نه شاگرد برای میر و بیمکت، بنابراین باید برای هر قدری میر و بیمکت معین داشت

در وراسه برای مدارس ابتدائی بموجب حکم وزارت مورخ ۱۸ ژانویه ۱۸۸۷ (۲۸ دی ۱۲۶۵ هـ ش) چهار عوه میر و بیمکت ساخته میشود.

عوهٔ اول برای شاگردانی که قد آنها بین ۱۱۰ سانتیمتر و ۱۲۰

سانتیمتر است عوهٔ دوم برای شاگردانی که قد آنها بین ۱۲۱ تا ۱۳۰

سانتیمتر است عوهٔ سوم برای شاگردانی که قد آنها بین ۱۳۱ تا ۱۴۰

سانتیمتر است عوهٔ چهارم برای آنهاست که قدشان از یک متر و نیم تجاوز میکند

باید تصور کرد که در يك کلاس تمام میر و بیمکتها باید یکقد باشد

بلکه باید قد شاگردان را برای تعیین میر و بیمکت در نظر گرفت اما در این در يك کلاس ممکن است میر و بیمکتها متفاوت و غیر متشابه گذارد

در ترتیب میر و بیمکت در کلاس و تعیین جای شاگردان باید رعایت

این مسأله را کرد که شاگردانی که چشمشان از دور ببینند و گوششان

سکین است در جلو بنشینند و آهائی که از رد يك می بیند و گوششان

هم هیچ عیبی ندارد در عقب اما در این نشاندن شاگردان بر حسب ترتیب

و طبقهٔ سدی از روی نمره و لیاقت عاط میباشد و باید مسووح کرد

کمتر باشد

اطاق درس باید هر روز یا کیره شود، کف اطاق باید از آجر معروش باشد تا سهولت بتوان هر روز آنرا رفت و روت کرد - روی میر و بیمکت را باید تکان داد بلکه هر روز با دستمال آهسته گردگیری کرد بطوریکه خیار و محیرد و روی سایر اشیاء و دیوار بشیبد لا اقل "سالی یک مرتبه باید دیوار اطاق را سفید کرد و با وسيله میکروهای مودی را کشت

میر و بیمکت ممکن است موحب شود که بند
میر و بیمکت شاگرد بطور طبیعی عو و پرورش کند یا بالعکس
کج و معوج گردد و ستون فقراتش منحنی شود

اوصاف بهتر عو و میر و بیمکت از این قرار است

۱ - یکمیری یا مستها دو مری باشد تا نشستن و رجاستن و آرپشت آن خارج شدن آسان صورت بگیرد و حای حرکت دست و بازو موجود باشد و شاگردان زیر دست هم تربند

۲ - هر هم و یکیارچه باشد و فاصله بین میر و بیمکت نهایت پنج سانتیمتر باشد یعنی چنانچه دو عمود اول داخل میر و بیمکت روی زمین فرود آورند فاصله پایه های عمود نهایت پنج سانتیمتر باشد

۳ - میر دارای روبه ای باشد مایل که در دور لولا بچرخد و بلند شود، زیر روبه کتاب و دفتر و قلم و دوات گذارده شود و روبه میر برای موقع قرائت و کتات نگار رود

۴ - بیمکت دارای پشت باشد تا بتوان آن تکیه داد

۱۰ - واحد اوران و مقادیر عادی و قانونی

۱۱ - نقشه دیواری ایران

۱۲ - در مدارس دخترانه پارچه رای تعلیم دوخت و دوز.

الته در مدارس متوسطه همان اداره که پروگرام مسوط تر
میشود و سن شاگردان بالاتر می‌رود احتیاجات کلاس زیاد تر میگردد و
بد حتی الامکان آنها را تهیه کرد

باید اهتمام کرد که هر مدرسه دارای باغچه باشد
 باغچه تا هم ر صفای مدرسه بپیرایند و هم معلّم بتواند
 نهار خود را راجع بمقدمات علاحت و شناساندن
 گل و گیاه در آن بعمل آورد الله بجا خواهد بود که يك قسمت از این
 باغچه را شاگردان خودشان گل کاری و درخت کاری کنند

احتیاجات کلی مدارس ابتدائی آنهاست که میشود
 احتیاجات کلی از آن صرف نظر کرد هر کلاس باید لا اقل "انائنه"
 دبل را دارا باشد

۱ - يك مبر نجره برای معلّم که در روی سگوثی قرار گرفته باشد
 که پسخ گره از سطح زمین و کم اطاق بالا تر باشد

۲ - مبر و بیمکت بعد کافه

۳ - يك بخاری یا اسر و حا دعالی و سایر لوازم

۴ - اسباب و لوازمی که برای تطهیر محتاج الیه است از قبیل

جاروب و سطل و آب پاش و حاك انداز

۵ - يك قفسه حای کتاب

۶ - جای لباس برای آویزان کردن دالتو و عبا و نارانی و طاقچه

برای گذاردن ظروف نهار حوری شاگردان و غیره

۷ - دفاتر چاپی ثبت اسامی شاگردان

۸ - نخته سیاه با کج و نخته يك کن و سپابه

ذکور و در سلسله ۱۳۰۳ برای مدارس ابتدائی اناث و در شهریور ماه ۱۳۰۶ برای دوره اول متوسطه ذکور و در سال ۱۳۰۳ برای دوره دوم مدارس متوسطه ذکور و در ۴ شهریور ماه ۱۳۰۴ برای مدارس متوسطه اناث ارتسویب شورای عالی معارف گذشته و بموجب فقره چهارم از ماده ۱۲ و ماده ۱۳ قانون شورای عالی معارف قابو بیت دارد مدارس ابتدائی ذکور و اناث دارای شش کلاس و مدارس متوسطه ذکور دارای شش و مدارس متوسطه اناث دارای پنج کلاس است ولی در مدارس ابتدائی چون بر طبق عادت معمول شده است که شاگردان را در همت سالگی در کلاس اول میسرید چنانچه شاگردان شش سال داشته باشند یا شانزده هفت نالغ شده اما رشدها متناسب با سنیان باشد در کلاسی میسرید که در دستور مدارس پیشبینی شده وای عملاً وزارت معارف وجود آرا تصدیق کرده است ، این کلاس موسوم است کلاس تهیه در مدارس ابتدائی هر دو کلاس یک دوره تشکیل میدهد یعنی کلاس اول و دوم - کلاس سوم و چهارم - کلاس پنجم و ششم مکمل یکدیگر است در مدارس متوسطه ذکور سه کلاس اول تشکیل دوره اول متوسطه را میدهد و سه کلاس آخر تشکیل دوره دوم متوسطه را در مدارس متوسطه اناث سه کلاس دوره اول متوسطه و دو کلاس آخر دوره دوم متوسطه است

اوصاف دوره‌های
تحصیلی

در کلاس تهیه منبای تدریس باید محسوسات و مشاهدات باشد و قسمت اعظم وقت باید صرف مشمول کردن و باری دادن شاگرد بشود ضرر

فصل پنجم

درسکیل مدرسه

برای اینکه شاگردان مختلف‌الشر و مختلف‌القوة را بشود تعلیم داد و تربیت کرد باید تشکیلاتی برای مدرسه قائل شد لازمه کار منظم و ترتیبات محصلین و حاضر کردن آنها برای حیات اجتماعی و حرفه‌ای این است که مدرسه برطبق اصول تعلیم و تربیت دارای تشکیلاتی باشد.

- تشکیلات مربوط عبارتست از

۱ - تعیین کلاس و عده آن

۲ - طبقه بندی شاگردان و تقسیم آنها بین کلاسها

۳ - تعیین پروگرام برای هر کلاس

۴ - تعیین جدول ساعات

۵ - وضع مقررات معدنی برای حفظ انتظام مدرسه

با این تشکیلات است که میتوان طرف تدریس جمعی را بکار برد. پروگرام راهی که شاگردان باید طی کنند نشان میدهد، و جدول ساعات وسیله استفاده از تمام دقائق و ساعات روز را بدست میدهد، و حفظ انتظام موجب اعتیاد منظم و ترتیب و باعث حسن اخلاق و رفتار میشود.

تشکیلات مدارس ایران بطور کلی از فرانسویان اقتباس شده است و اخیراً بموجب پروگرامی که در ۱۵ مرداد ماه ۱۳۰۶ برای مدارس ابتدائی

۱ - تعیین کلاس

و عده آن

دوره سوم یا دوره عالی مدارس ابتدائی یعنی کلاس پنجم و ششم
مکمل و متمم دوره دوم است در اینجا طرز تدریس فرق میکند و از
مشاهدات و محسوسات که تاکنون در بعضی اوقات در دوره اول و دوم پایه
تعلیم است باید تجاوز کرد و استدلال و تحریک و تعمیم و آزمایش را باید
حسبای آموختن قرارداد و این قوای عقلانی را تربیت کرد و پرورش داد از
لحاظ تربیت اخلاقی در این دوره علاوه بر توسل بحواس درونی شاگرد
باید حس تکلیف را از فهماند و کیفیت آن را برای وجدان روشن نمود

در دوره اول مدارس متوسطه سن شاگرد بین ۱۴ سال و ۱۷
سال است و بنا بر این دیگر محسوسات و مشاهدات رای فهماندن و آموختن
چندان محل احتیاج نیست در اینجا معلوماتی که شاگرد از دوره دوم
مدارس ابتدائی شروع آموختن کرده از نو شروع میکند ولی بطور متوسط
و مکمل مثلاً حساب مندل میشود و مجسمه و مقابله و علم الاشیاء بفریک و شیمی
و تاریخ طبیعی در اینجا است که قوای عقلانی شاگرد باید تمام پرورش
یابد و اقامه رها و تحریک و تعمیم را از روی صحت هوا آورد و علاوه
بر این بندها کند بطنی مدارح عالیه

۲- تقسیم شاگردان وقتی عدد کلاسها معین شد شاگردان را
باید بر حسب قوه و سن و میزان معلومات بین
کلاسها تقسیم کرد و الا ممکن است شاگردان

توانند از درس استفاده کنند

تقسیم شاگردان بکلاسها باید تا آنکه وقت بعمل آید مسامحه

نشست و رحاست و ورود مدرسه و اطاق درس در این کلاس آموخته میشود علاوه مقدمات قراءت و شواحن الفا و شمرحس اشیاء بیر در ایجاب تعلیم میشود در دوره اول مدارس ابتدائی یعنی در کلاس اوّل و دوم دستوری که معلم باید پیروی کند ایست که کم و خوب درس دهد در این دوره است که اساس تعلیمات طفل گذارده میشود و ترقیات آئیه او مربوطست باین اساس مسای تعلیمات در این دوره هم بر مشاهدات شاگرد و محسوسات او خواهد بود تولید عشق تحصیل و محنت است مدرسه در این دوره باید عمل آید و یراهر عادت و طبیعتی که شاگرد در سنین اولای مدرسه پیدا کرده در تمام عمر اونی میماند در دوره دوم مدارس ابتدائی یعنی در کلاس سوم و چهارم تعلیم باید موجب تربیت شاگرد یعنی پرورش قوای عقلانی او شود. در این کلاس باید شروع بکار انداختن قوه ممیزه و قوه استدلال کند. از اینحا است که شاگرد باید عادت کند ضرورت معرف حقیقت و از این کلاس است که باید آغاز کند تشخیص حقایق و برآگرفتن معلوماتی که برای دریافتن آب لازم است معلم باید در این دوره شروع کند سرورس و حداد شاگرد، آهم بوسیله نکار انداختن قوه منفعله و عقل. در سن اینکه باید قوای شاگرد را پرورش داد نباید از نظر دور کرد که تعلیماتی که داده میشود باید عملی باشد یعنی طوری باشد که شاگرد را برای زندگی حاضر کند بطوری که اگر خواست بعد از کلاس چهارم مدرسه را ترک گوید مانده کفایت معلومات مقدماتی برای دخول در زندگی داشته باشد و قوایش خود کافی عمده حاصل کرده باشد.

لارس قاعده کلاس ششم ابتدائی مستثنی است و برای آنها فقط سالی یک مرتبه در آخر سال تحصیلی امتحان مقرر است

در امتحانات آخر سال باید عموماً دفتر امتحانات کتبی عرص سال را در مدتی نظر داشت و بنا بر آنکه ممکن است شاگرد در آخر سال کاملاً از عهدۀ امتحان بر نیاید و حال آنکه در طرف تمام سال خوب کار کرده و در سہای خود را خوب حاضر نموده باشد. در معالکمی که در قری مدرسہ دارند چون شاگردان مدرسہ از ابتدا دوہانجا بوده اند و معلم کاملاً ایشان را می‌شناسد امتحان آخر سال اجباری نیست بلکه معلم از روی امتحاناتی که در طرف سال کرده میداند کدام شاگرد مستحق رفتن تکلاس بالا است و کدام شاگرد لایق نیست

اگر معلم راجع بقوئہ شاگردی در تردید است و میداند او را تکلاس بالا تر فرستد یا نه بهتر آنست که در تکلاس دائیں تر نگارد و پس از یکی دو هفته اگر او را مستحق بالا رفتن دید تکلاس بالا تر فرستد و الا فلا در اینجائی مورد نیست گوشرد شود که عصی از اولیای اطفال عجله دارند که فرزندشان رود تکلاس و آنعام کند و شاید در طرف یک سال دو تکلاس را طی نماید ندیہی است کہ حفظ صحت مزاج شاگرد و اصول تربیت حکم میکند کہ شاگرد مدارج تعالیم را بلکہ بالا رود و سازین باید در مقابل تفاسی اولیاء مقاومت کرد

در امتحان نہ باید زیاد سخت بود و نہ باید ملاحظہ کرد راجع ستیجہ ای کہ از امتحان در باب کیفیت تدریس معلم میتوان

در این قسمت موجب بیهوده شدن رحمت و هدر رفتن وقت و عمر است
 اگر مثلاً شاگردی را در کلاسی قرار دهند که قوه اش برای آن کافی نباشد
 هر قدر رحمت نکشد میتواند از عهده انجام تکالیف و یاد گرفتن درس برآید
 و قهراً از هم‌درسه‌های خود عقب مانده دعایش می‌سوزد و از تحصیل بی‌زار
 میشود. بالعکس اگر او را در کلاسی جای دهند که قوه اش ما فوق آن
 باشد بدون رحمت بمره های خوب بگیرد و احتمال قوی می‌رود ندانسی
 که از پیش میداند و برای او جبر تاره ای نیست توجه نکند و باین ترتیب
 عادت کند کار نکردن

چنانچه دقت کامل در تقسیم شاگردان نکلاسها شود شاگردان
 هم‌قوه در یکجا جمع میشوند و از درس کاملاً استفاده میکنند ، وسیله
 ترقی برای آنها فراهم است ، کار معلم آسان است علاوه خود این
 تقسیم تولید رقابت بین شاگردان میکند و آنها سعی میکنند گوی سبقت
 و از هم‌درسه‌های خود برآیند و چون تقریباً هم‌قوه هستند این رقابت
 موجب ترقی آنها میشود

وسيلة تقسیم
 شاگردان نکلاسها
 وسیله تقسیم شاگردان نکلاسها عموماً امتحان
 است بر طبق نظامنامه امتحانات که از تصویب
 شورای عالی معارف در ۲۸ اسد ۱۳۰۲ گذشته
 مالی دو مرتبه در هر کلاسی امتحان بعمل می‌آید یکی در آخر هر سال
 تحصیلی یعنی در خرداد ماه و دیگری پس از تعطیل تابستان در شهریور
 و از روی این امتحانات شاگردان را طبقه بندی و تقسیم نکلاسها میکنند.

تاریخ طبیعی و فیزیک و شیمی، رسم و نقاشی، دفتر داری، مشق خط، ورزش دستورهای مدارس ابتدائی و متوسطه بطور متصل معتن کرده است که در هر کلاس کدام یک از این رشتهها تدریس میشود و میران هر یک چه باید باشد و در هفته چند ساعت تعلیم شود الح

بطراً مواد مذکور بایستی موجب تربیت و پرورش بدن و روح شاگرد شود و ویرا دارای ملکات فاصله و اخلاق حسنه کند

پرورش بدن بوسیله ورزش و اصول حفظ الصحه که در ضمن علم الاشياء و طبیعات تدریس میشود باید تأمین گردد جای اسف است که ورزش را مدارس ما تمس فرص میکنند و با وجود اینکه در پروگرام قید شده دقت کافی و مراقبت لازم در اجرای این ماده بعمل نیامده ولی در نتیجه وضع قانون ورزش اجباری امید است که بروی این امر صورت مطلوب حاصل گردد صانع دستی در مدارس د کور نیست و در پروگرام هم ذکر شده، اوضاع مادی مدارس هم مخالف با اصول حفظ الصحه است بطوری که روی هم رفته تربیت بدنی در مدارس ما بطور مطلوب نیست

اما در باب تربیت روحی اگر اصول تدریس رشتههایی که در فوق ذکر شد مطابق اصولی باشد که در این کتاب بیان شده است و سایر پرورش قوای دماغی شاگرد حاصل و فراهم میشود و تدریجاً در هر ماده از پروگرام شاگرد از حرثی کلی و از معلوم مجهول و از عقید مطلق و از خصوصی عمومی میروود، از سوء حقا در اینجا هم بواسطه نداشتن

گرفت اظهار نظر مشکل است ولی در کلاس عادی هر گاه بیش از نصف شاگردان قابل رفتن نکلاس نالازر نشوند میتوان گفت که معلم در انجام تکلیف خود قصور کرده است

۳- تعیین پروگرام
مدرسه در حقیقت کارخانه آدمساری است، روح و بدن و اخلاق اهالی ممالکت در مدرسه درست میشود. باین جهت دولت موظف است در رشتههای

تعلیم نظر داشته باشد مخصوصاً از روزی که باشد دولت مدارسی از خود تأسیس کند این تکلیف اهم و انجامش الزم شده است این بطارت بوسیله وضع صورت و میران مواد تحصیلات بعمل میآید، صورت رشته ها و میران هر يك از آنها را پروگرام یا دستور تحصیلات نامند

بموجب فقرة چهارم از ماده دوازدهم قانون شورای عالی معارف مصوب ۲۰ خرداد ۱۳۰۰ وضع دستور تحصیلات از وظایف شورای عالی معارف است و چون انتخاب اعضای شورای عالی معارف از وظایف وزیر معارف است دولت بطور غیر مستقیم واضع دستور تحصیلات است دستور تحصیلات مدارس ابتدائی شامل مواد دیل است فارسی، حساب و هندسه، عالم الاشیاء، جمع الصلحه، جغرافیا، تاریخ، اخلاق، شرعیات و قرآن، مشق خط، عربی، ورزش بدنی، سیاق، رسم، تعلیمات بدنی، هریندی (فقط برای سوان)

مواد دیل هم در دستور تحصیلات دوره اول متوسطه منظور گشته فارسی، فقه، عربی، فرانسه، تاریخ و جغرافیا، حساب و هندسه و حر

درس خواهد داد شاگرد پیر مطمئن خواهد شد که تکالیفی که درایش قبلاً
معین و اعلام شده مرتباً انجام خواهد داد

فایده دیگر جدول ساعات اینست که اگر چنان ترتیب داده شده
باشد که در ساعاتی متوالی فقط يك رشته تدریس شود تنوع مواد
موجوب رفع حسنگی میشود و شاگرد در هر درس با دعای تازه و با کمترین رحمت
کار خود را انجام میدهد علاوه جدول ساعات همیشه شاگرد را مشغول نگاه
میدارد و خود این مسأله ساعت و خود بظلم در کلاس خواهد بود زیرا که عموماً وقتی
شاگرد بی کار است و تکلیف معینی ندارد میل میکند شایع کردن و آخر الامر
جدول ساعات عامل مهمی است در تربیت اخلاقی شاگرد زیرا که او را
بوسطه عمل روزانه یعنی آمدن تفریح بعد از درس و آمدن تمرین بعد از
نفس عادت میدهد باینکه عموماً کار معینی را در وقت معینی انجام دهد

قواعد نوسن
جدول ساعات

بنا بر باهمنیتی که جدول ساعات در تربیت روحی و
اخلاقی شاگرد دارد در مسائل مرتبه عموماً
قواعدی از طرف کارگزاران معارف برای نوشتن

جدول ساعات وضع شده است برای نمونه معاد دستوری که در این باب
برای مدارس ابتدائی مملکت فرانسه از طرف وزارت معارف اینجا در
حکم وزارت شاریح ۲۸ دیماه ۱۲۶۵ هجری شمسی صادر شده و اکنون
معرفی است اینجا گوشرد میکنیم

اوقات درس هر روز باید تقسیم شود بچند درس مختلف و در میان
آنها باید نفس باشد سی ساعت درس که در طرف هفته شاگرد باید بخواند

معلمین لایق و آشنا بر مور تعلیم مواد پروگرام بوضع بندی تدریس میشود و نابرین نتایجی که باید گرفته شود بدست میآید ملکات فاصله و اخلاق حسنه باید بوسیله تدریس اخلاق و شرعیات و فقه در نهاد شاگرد جایگیر شود و وحدت او باید بوسیله پرورش احساسات بشود و بما پیدا کند

روی هم رفته عیب درگی که در پروگرام مدارس ما موجود است اینست که مواد متعدد روی هم اساساً شده و شاگرد مدرسه ابتدائی و متوسطه محور است روزی ۵ الی ۶ ساعت در مدرسه تحصیل کند و باین جهت ننگی حسنه و فرسوده میشود بهمن جهت برای تربیت بندی هم وقتی باقی میماند و از مدارس نتیجه ای که باید گرفت نمیگیرند

۴ - تعیین جدول
جدول ساعات عبارتست از جدولی که معین میکند هر روز چه ترتیب دروس باینداده شود و هر درس چند مرتبه باید در هفته تدریس شود از این

تعریف لزوم جدول ساعات در مدرسه واضح میشود اولاً باید هر کاری مستمماً از روی ترتیب معینی در مدرسه صورت نگردد ثانیاً بر حسب اهمیت هر درس و فواید آن باید عدده ساعات معینی از اوقات هفتگی آن تخصیص یابد این دو منظور بواسطه جدول ساعات حاصل میشود

فوائد جدول
ساعات
وقتی کلاس دارای جدول ساعات شد معلم اطمینان حاصل میکند که وقتی بتدریس رشتهای محتاج وفا خواهد کرد و مستمماً آنها را در طرف سائ

در اینجا لازمست این نکته یاد آوری شود که مقصود از کلمه «ساعت» واحد وقت که شصت دقیقه باشد نیست، بلکه منظور مدتی است که درس بطول میانجامد ندیهی است همانطور که در صحنه ۱۷ و ۱۸ گفته شد مدت مذکور در کلاسهای اول مدارس ابتدائی ۲۰ الی ۳۰ دقیقه و در کلاسهای آخر ۴۵ دقیقه است و در مدارس متوسطه ممکن است ۶۰ دقیقه باشد. در پروگرام مدارس ابتدائی که در ۱۵ مرداد ۱۳۰۶ تصویب شورای عالی معارف گذشته و همچنین در دستور تحصیلات دوره اول متوسطه عدده ساعاتی که باید بهر رشته مخصوص کرد معین گردیده و به صمیمه خود پروگرام تطبیح رسیده است.

فواعد تعیین
 علماء علم تربیت و اصول حفظ الصحه بیر فواعدی
 برای نوشتن جدول ساعات معین کرده اند که داستی
 جدول ساعات
 آن برای آموزگار معین است

اولاً ایستنی بهر يك از مواد پروگرام وقتی را مخصوص کرد که از طرف دولت معین شده است.

ثانیاً دروس اخلاق و ریاضیات و اشاء و دستور زبان را باید در ابتدای کار یعنی در رنگ اول صبح یا رنگ اول مدار ظهر قرار داد زیرا که این رشته ها رحمت و دقت بیشتر لازم دارد البته اگر در رنگهای اول صبح شود آنها را قرار داد بهتر است.

ثالثاً طوری جدول ساعات را باید نوشت که دروس شغلی و تکالیف کتبی، تمرینات شاق و تمرینات معرج، دروسی که باید نشسته یاد

مر طبق دستور ذیل باید تقسیم شود

ا- روری يك درس مختصر راجع باحلاق- در کلاسهای يك تا چهار
بوسیله نقل یا قراءت حکایات اخلاقی و در کلاسهای پنج و شش درس
مخصوص اخلاق

ب- دروس مربوط بریان مادری از قبیل قراءت و دستور زبان
و املاء و حفظی و انشاء تقریباً روری دو ساعت

ج- روری يك ساعت الی يك ساعت و نیم بر حسب اینکه
کلاسهای هفدهمائی یا عالی باشد حساب و هندسه و علم الاشیاء تخصیص
داده می شود

د- تاریخ و جغرافیا و تعلیمات مدنی تقریباً روری يك ساعت

ه- در کلاسهای اول مدارس ابتدائی روری یکساعت مشق خط
و تدربیح در کلاسهای بالا تر که در ضمن املاء و انشاء میتوان مراقبت
در حفظ شاگرد کرد در امیران وقتی که باین امر مخصوص میشود میبکاهد
و- ورزش روری يك مرتبه یا لا اقل دو رور يك مرتبه
بعد از ظهر

ر- هفته ای دو یا سه ساعت منابع دستی

ح- نقاشی هفته ای دو یا سه ساعت

ط- غیر از سرودی که هر رور صبح در ابتدای شروع بکار

شاگردان میخواند هفته ای يك یا دو ساعت موسیقی مخصوص میشود

این اصول منگی بر علوفت پذیری باشد محوری این اصول باید اعتماد به طبیعت شاگرد داشته باشد و باطرو مراقب باشد که قبل از آنکه طفل عادت بدی پیدا کند از آن جاوگیری نماید و مصاف باشد و صیت شدت و ضعف تفسیر معجزات معین کند و مهربان باشد و حتی پس از تندیه اظهار لطف و ثنا کرد کند

مقررانی که برای انتظام امور مدرسه معین شده

نظامنامه موسوم است بمقامنامه - نظامنامه ردو قسم است :

نظامنامه وزارتتی در ۱۴ نور ۱۲۹۹ دارای

۱۰۶ ماده وضع و طبع شده و وظائف رئیس و اطم و معلمین و شاگردان

مدرسه را معین میکند و علاوه بر ترتیب امتحانات و تعطیلات رسمی را

میدهد و مقررات شورای معلمین را تعیین میسماید و عیدت، دیر آمدگی

انصای مدرسه را در تحت انتظام در منآورد و تکلیف مدارس سوان را از

حیث نظامنامه معین میکند قسم دوم نظامنامه است که برای هر مدرسه

از طرف معلمین در تحت ریاست مدیر مدرسه وضع میشود موضوع این

نظامنامه که هستی نظامنامه داخلی است از قرار ذیل است و طایف

شاگردان است بمعلمین، ساعات دخول و خروج از مدرسه، عیدت و

دلایل مووجه آن، نظافت، رفتار در اطاق درس و در صف، تفریح و

تمس، تکالیف کتبی و ربانی و دروس، معجزات، مکالمات، اشاء، حواثر،

کتابخانه، شرائط رفتن از کلاسی بکلاس و الاثر

گرفت و دروسی که باید ایستاده آموخت همه متناوباً واقع شود
 رابعاً دروسی که از حیث شکل یا معنی شبیه یکدیگر است باید از
 هم جدا کرد و میان آنها دروس مختلف الشکل قرار داد
 خامساً مدت درس را در هر کلاس با سن متوسط شاگردان باید
 متناسب کرد

مهمترین شکل جدول ساعات همان شکل جدول
 فیثاغورس است که در یکطرف اسماء ایام هفته و
 در طرف دیگر ساعات درس ذکر شود
 عرص از وضع مقررات برای نظم مدرسه اینست
 که شاگرد از لحاظ اخلاقی تربیت شود

شکل جدول
 ساعات

۵ - وضع

انتظامات مدرسه

عشار و سحت گیری و تنبیه جسمانی بر خلاف
 اصول پرورش عادی شاگرد است باید این نکته را همیشه در مد نظر
 داشت که عقیده اسلاف ما منعی بر اینکه طفل طبیعتاً شریب و حیث است
 و باید او را تحت فشار گذاود تا خوب شود حط است و بعکس امروز
 ما میدانیم که طفل مستعد و قابل تکمیل است و باید او را يك موجود
 آزاد تصور کرد و از همیشه قرار نا او رفتار نمود

اصولی که برای حط انتظامات مدرسه و تربیت اخلاقی او وضع میشود
 باید منتهی بر دو اساس باشد اولاً باید آن اصول مشکلی معقل باشد یعنی
 قوه عاقله لروم اجرای آنها را از لحاظ شخصی شاگرد (تأدیب او) و از لحاظ
 اجتماعی (تعطی نکردن حقوق سایر شاگردان) قبول کند ثانیاً باید

و تمحید و اظهار رسالت

نکته دیگری که قابل ملاحظه است و معلم باید مراعات کند آنست که معلم در موقع پس گرفتن درس با اعلام نتیجه امتحان عمره را به صدای بلند بگوید تا شاگردان بدانند که قدر دانی از رحمت آنها از روی کمال عدالت شده است

در مدارس متوسطه ارودا عمره هائی را که هر يك از معلمین در رشته خود میدهند در آخر هر سه ماه با عمره های امتحانات کتبی و شفاهی سه ماهه جمع کرده معدّل آنها را عمره شاگرد قرار میدهند و از روی آن طبقه بندی میکنند

برای آنکه اولیای شاگردان از طریق تحصیل و پیشرفت دوسر عمره اولاد خود مطلع باشند و مندرسه علاقه مند شوند باید عمره هائی که شاگردان در مندرسه میگیرند هر چند مدت يك مرتبه برای پدرانشان فرستاده شود در مدارس ابتدائی و دوره اول متوسطه کافی است هر ماه يك مرتبه معدّل عمره های شاگرد ارسال گردد دفتری که حاوی اسامی عمره هاست مسمی دفتر عمره است در دفتر عمره در هر صفحه عاده اسامی رشته هائی که شاگرد تحصیل میکنند قید شده و معلم در مقابل آنها با معدّل عمره هائی که در هر رشته در طرف ماه شاگرد گرفته میشود با عقیده ای که در عرص ماه راجع به ارتقاء شاگرد در آن رشته پیدا کرده اظهار میدارد بدیهی است که در مدارس متوسطه چون برای هر رشته معلم مخصوصی است هر کدام در مقابل

مجازات و

مکافات

برای مجازات و مکافات شاگردان در مقابل خطا
یا کار خوب بدیهی است نباید از روی میل شخصی
اجر یا تنبیهی معین کرد بلکه باید قبلاً دوسلسله

مجازات و مکافات بدشمنی کرد و در موقع موافق شدت و ضعف تقصیر
یا درجه خوبی کار یکی از آن مجازاتها و مکافاتها را معین نمود

مکافاتهایی که عموماً در مدارس بکار میبرند از این قرار است:

تخصیص و تمجید، نمره خوب، آفرین نامه، ثبت اسم شاگرد در
صورت مخصوصی که بدیوار اطاق درس الصاق میشود، تعیین نمره در موقع
طنقه نندی شاگردان، اظهار رضایت در دفتر نمره شاگرد، حائره،
گردشهای مفید و مفرح مجازاتهایی که در مدارس فرانسه بر حسب حکم
کتابی وزارت معارف مجری و معمولست اینهاست نمره نند، علامت،
محروم کردن شاگرد از قسمتی از رنگ تنفس، نگاهداشتن شاگرد در
مدرسه در نحت نظارت ناظم یا یکی از معلمین، احراج موقتی شاگرد
از مدرسه برای مدارس ماعجازاتهایی شبیه مجازاتهای مذکور در نظامنامه
وزارتی مقرر شده است

قدر و اعتبار

نمره

نمره یکی از بهترین وسایل مکافات و مجازات است
مشروط بر اینکه معلم در دادن آن افراط و تفریط نکند
و همیشه از روی کمال عدالت و بی عرضی نمره دهد.

در مدارس ابتدائی اغلب باید برای رفتار و اخلاق شاگرد هم نمره داد
ولی عده ای عمره نباید زیاد باشد بلکه باید حتی الامکان اکتفا کرد به تحسین

باب دوم در طریقه تدریس

فصل اول

طریقه تدریس زبان فارسی

در مدارس ابتدائی و حتی در دوره اول متوسطه زبان فارسی بواسطه فوائد عملی و اهمیتی که از جهت پرورش هوای شاگرد دارد اساس تعلم نابد

اهمیت
زبان فارسی

شماره رود

برای فهمیدن مطالب اشخاصی که با ما سروکار دارند و برای فهمیدن مقصود خودمان نابد قادر باشیم مطالب را بر زبان و قلم صریح و بدون ابهام ادا کنیم و بنا بر این نابد معانی گمان و حجاب و مقام هر یک از آنها را کاملاً بدانیم زبان فارسی که وسائے بیان مراد ماست چون باندلس و قالب افکار ما باشد ناچار برای بسط کردن قالب صحیح محور منشویم بدو افکار خود را واضح و روشن کنیم

زبان فارسی از لحاظ پرورش قوای روحی فوق العاده مهم است نابد گرفتن فارسی حفظ کردن مجموعه ای از کلمات حالی از معنی نیست بلکه آموختن آن عبارتست از ادراک حقایق و آگاهی با افکار و احساسات بشر بواسطه آن آهم بطوری که ساختمان معانی اسلاف ما در تحت تاثیر افکار ایران و رمان بوجود آورده است بنا بر این وقتی انسان شروع بباد

رشته مخصوص خود اداء نظر میکنند

علاوه بر عمره هائی که برای درس داده میشود راجع باحلاق در مدرسه و در خانه و میران کار در مدرسه و در خانه و پشت کار در مدرسه و در خانه و بشارت شاگرد بر جای مخصوصی باید در هر صفحه گذارد و مدیر یا ناظم مدرسه باید در مقابل اظهار عقیده کند، صاحب دفتر آنرا باید بخانه برد و بولی خود نماید و او هم راجع باحلاق و کار در خانه هر چه هست بنویسد و دلیل صفحه را امضاء نموده بوسیله شاگرد مدرسه عودت دهد باین ترتیب خانواده و مدرسه هر دو از ترتیب تحصیل و ترتیب محصل مطلع میشوند، تا یکدیگر اشتراک و معاضدت میکنند و محصل هم مشاهده میکند که از هر طرف مراقب او هستند و برحد و جهد خود در تحصیل و در تهذیب اخلاق میکوشد

۱ - قراءت

پروگرام رسمی^(۱)

سال اول ابتدائی -

حروف مفردہ ، ترکیبات دو حرفی ، ترکیبات سه حرفی ، کلمات و عبارات
سیار سہل ، قطعات معلومہ سیار آسان کہ معانی آن را بتوان طفل
فہماید ، حکایات سادہ و مختصر راجع بمطالب ذیل

۱ - مدقت دروغگوئی ، بیان مصرات بی ادبی ، وطنہ طفل دست پدر و
مادر و اعضاء خانواده و محبت با ایشان ، تکلیف طفل نسبت باولیاء مدرسہ ،
محبت راسی و درسی ، نقر از بنکی و نیکاری ، بیان آداب معاشرت
واکل و شرب

۲ - اطلاعات سیار سادہ راجع بدن انسان پوست ، گوشت (عصلہ) ،
حواشیں حمہ و اعضاء آنها ، دست و پا ، انگشت و ناخن ، شناسائی راست
و چپ ، اسامی ایام ہمدہ فارسی ، اسامی ماہیہای قری ، اسامی فصول اربعہ
فارسی ، حیوانات عمدہ اہلی و فوائد آنها ، بیان دادن اشجار میوہ دہندہ
و علایق و جنوب عمدہ و سترہای خوردنی ،

۳ - صحایح سادہ و مختصر در فوائد نا کسرگی و شستن دست و صورت و
دھان ، نظم نگاہداشتن ناخن و مو و لباس ، مصرات زیاد خوردن و
آشامدن ، مقدار خواب در ۲۴ ساعت و سپترس اوقات آن

سال دوم -

قراءت قطعات نظم و نثر سیار سادہ و متعارف مانوختہ معانی آنها بطوری
کہ بزرگ بچہ فہم اطفال باشد ، حکایات و قطعات راجع بمطالب ذیل

(۱) در اس کتاب ہمہ جا پروگرام مدارس دکور درج شدہ ہندھی اسب کسی کہ بواست
مواد ہمہ آن پروگرام را کہ در مدارس مسوان قدری مختصر بر است تدریس کند بطریق
اولی در مدارس مسوان قادر بحکم آن جواہد بود

گرفتن فارسی میکند انوار دینای جدید را بروی خود بار میکند، دینائی که فردوسی و سعدی و حافظ درست کرده‌اند بوسیلهٔ تحصیل فارسی است که تمامی قوای روحی بسط پیدا میکند قوهٔ تمیز و استدلال و تعمیم و تحریک و حکم کردن قوای حافظه و متخذه در ضمن آموختن فارسی ورزیده میشود و در حائقی که هر يك از مواد دروگرام يك قسمت از قوای روحی را بكار می‌اندازد و پرورش میدهد فارسی تمام قوی را بنمو می‌رساند

علاوه بر يكات فوق باید گوشزد کرد که زبان فارسی وسیله است که تمدن آباء و اجداد ما را در داخله و در خارج محصوراً در ممالک محاور ایران منتشر ساخته و بهرین وسیلهٔ نشر و پماندهٔ مدنیت ما بوده است مالاخره زبان فارسی یکی از اهم عوامل وحدت ملی ما است و هر ایرانی وطن پرستی مکتبست آ را خوب بداند و خوب منتشر سازد

همان قدر که زبان فارسی مهمتست نادگرفتن و ندرس آن مشکل است همین جهت است که آن را در بحث دروس مختلفه ما مورد ار قیل قراءت و

اسکال

زبان فارسی

مشق خط و دستور و املاء و انشاء و حیطی و خواندن قطعات منتخبه و تفسیر و سان آن معلّم زبان فارسی باید توجه زیاد بجزوه و سعل خود داشته باشد و اعتبار تکلیفی را که عهده دار است کاملاً اندرک کند و آبی در انجام آن عملت بورزد

بان ، احجار ساختمانی ، آهک ، صاروخ ، گچ ، خاک رست ، آجر ، کوره ،
 طرف چینی و بدل چینی و گلیس ، شنشه و تئور ، انواع رنگ ، رجال سنگ ،
 طرقات عمدیه ، حالات نلثه احسام ، هوا و هوائد آن ، باد ، باران ، روف ،
 نگرگ ، آب ، صیحت ، مرض ، حواب ، بنداری ، حرکت و سکون ، سرما
 و گرما ، حصول ارمه و مناطق مختلفه ، ساعات شارور و تقسیم آن برای
 امور زندگی ، آب مشروب و فاسد ، اعدیه و اشره معدیه و لارمه ، اعدیه
 و اشره مصره ، منزل و شرایط محل سکمی ،

سال چهارم -

قرائت قطعات نثر و نظم ادبی و اخلاقی بناوخته عمای لغات و فهم مقصود ،
 مشتات ساده ، بحر نرات محله متداوله ، مطالب تاریخی و جغرافیائی از نوع
 مواد سال قبل ، اطلاعات معینه در امور راحه ، علاحت و تجارت و صناعت
 باحصار ، محصری از هوائد مشروطیت و مصارف استبداد ، آزادی و فرق
 آن از خود سری ، بطلم هشت اجتماعه ، مصارف بی نظمی ، قاسون ،
 لروم اصاعت آن ،

بیان معاون و اجوت و رعایت در دسان ، نقر از سادی و جاننوسی ،
 عفت و برهبرگاری ، حسد و بخل ، کسان تر ، جمع شرف و آبرو ، وفا
 عهد ، حلف و عهد ، جمع قول و امضاء ، احراز از خود نسبی ، ثنات
 و حسنت ، اتعاق ، بفاق ، احسان ، برحم ، اتهام ، امرای ، هوائد شعل و
 کار مشروع ، مصارف سلی و بی کاری و ناس

اطلاعات ساده از بدن انسان ، استخوان بندی ، حجه ، دارو ، ساعد دست
 و انگشتان ، ران ، ساق ، قدم ، مفصل ، عضلات ، دماغ (معج) ، اعصاب
 (بی ها) ، عمل معیم ، براق (آب همان) ، اقسام دندان ، معدیه ، معده ،
 ریه ، حنجره ، قصه الریه ، نفس ، حوی ، قلب ، شریان و ورید ، رمب ،
 سنارات ، هوا ، میزان الحرارة ، میزان القواء ، سعرات هوا ، آتش و آب ،
 ساحمان حابه و مصالح لارمه آن ، بقاری و حوب ، رجال سنگ ، نك ، بررك ،
 شاهدانه ، سه ، نارجه باقی ، لامنا ، حراعهای معمولی ، شمع گچی و نسبی ،
 گار ، برف ، سوخت ، علات ، ادویه ، شوکلا ، صکا کاو ، جای ، قهوه ،

۱ - تنفر از حیگوتی و عیجوتی ، فوائد عمو و اعیان ، محبتات حوشروئی و حوش حلئی ، مصراآت تندی و درشتی و مردم آزادی ، ادبیت نکردن حیوانات بی آزار ،

۲ - پوست ، مو ، دندان ، خلل و فرج پوست ، عرق ، استخوان بندی ، سال و ماه وصول ، اسامی ماههای قری ، اسامی ماههای شمسی صری و فارسی ، لوازم تحصیل و تحریر شاگرد مدرسه ، تشخیص حیوان و سات و حاد باحتصار ، طراآت از قیل آهن ، مس ، قره ، طلا ، سرب ، روی ، نکل .

۳ - مصراآت استعمال مسکرات و دجانیات مخصوصاً بر ناک ،

سال سوم -

قرائت قطعات بر و نظم ساده یا نوشته معانی لغات و فهم مقصود ، آثار علمی از قیل رود ، شط ، دریا ، کوه ، دشت ، جنگل ، حسن و فوائد آنها قصص و روایات ساده راجع بابیه اولو الامر و ائمه هدی ، حکایات ساده از احوال بزرگان حکماء و دانشمندان و سلاطین و ادبا که حاوی مطالب اخلاقی دلی باشد

و طایف اسان راجع بحدای معال ، حواعدری و فرمایگی ، حسن خلق و سوء خلق ، تحاضت و جن ، و اصبع و نکت ، صدق و کذب ، قناعت و اسراف ، عدل و ظلم ، عفو و انتقام ، امانت و حسانت ، آداب معاشرت ، حث و وطن ،

حکایات و قطعات ساده راجع بمطالب دلی

اطلاعات ساده از بدن اسان فدوی معضله ارسال قیل ملاوة دل (قلب) ، رگها (شریان و رید) ، تش (ریه) ، معده ، رودها ، اقسام دندان ، مصراآت استعمال مسکرات و دجانیات مخصوصاً ترناک ، بزاد های عمده اسان و تمدن آنها ، حیوانات عمده ، نوسب حیوانات ، حرم ، بنم ، شمر ، کره ، روغن ، شیر ، اریشم ، فصل ، موم ، بر های ظبور ، خوب و مرگ و گل ، مویجات خوراکی ، نارجهای علمی ، مواد عمده ، قند ، آرد ، شاسه ،

قطعات خوانده شده

تعلیم خواندن فارسی یکی از مهم‌ترین تکالیف
 اهمیت قراءت مدرسه ابتدائی است خواندن وسیلهٔ سریع و
 مستقیمی است برای بدست آوردن معلومات
 حروف الفبا عمده کلمه طلسم مشکلات است شاگردی که بتواند فارسی را
 بخواند و خوب بخواند مایل و مشتاق قراءت کتب میشود زیرا که
 کتب براس راهی را باز میکند که هدیهٔ حدس عمده است ولی
 نارمانکه خواندن را عمده کتاب در نظر او حسی است بی روح و بنا
 براین نمیتوان انتظار برقی از او داشت مدرسهٔ ابتدائی باید هرچه رود بر
 شاگرد را خوانا کند ولی از طرف دیگر نباید تصور کرد که تعلیم الفبا
 و خواندن فارسی باید در ظرف یکی دو ماه انجام گردد و ناس ترتیب
 شاگرد را حسنه و عرسوده و از درس برار نماید بلکه بعکس معام باید در این
 قسمت خیلی بر حوصله و بردبار باشد تا شاگرد تمام عناصر را بفهمد و تمام
 اشکالاتش برزور زمان مرتفع شود

طریق تعلیم
 خواندن
 اول و طبقه ای که معلم دارد اناس که طبقه ای
 انجاد کند که اشکالات قراءت فارسی را کم کم
 و تدریج از نظر شاگرد بگذراند طریق تعلیمی که
 در این استعمال میشود متعدد است ولی همه آنها را میتوان در تحت دو
 عنوان در آورد طریق اسمی - طریق صونی

کاعدسازی، آهن، فولاد، چدن، مس، معرغ، برنج، سرب، قلع، نیکل، روی، طلا، نقره.

ذکر احوالی از مرشد عالی و رنگ طبیعی و مصنوعی، مان مصیبات الوان جوهری، وسایل حرکت از قیل راه آهن، ابومیل و طناب، ضرر تکثیر نباتات، اقسام پیوندها، پیوند اسکله ای و شیمی، ماکند در طبقات لباس و بدن و معابر و بخاری آنها، تکرار مواد حفظ الصحة، سال قبل فیزی، معضلر.

سال نهم -

قطعات سر و نظم ادبی و اخلاقی با توجه معانی لغات و فهم مقصود، شرح حال صحیح بررگ، اختراعات عمده آنها، ذکر ای از مساهر رجال عالم باحصار، شرح حال دانشمندان بررگ ایران و آثار ایشان، شرح حال سیتاحان بررگ و آکسافات همراهیاتی باحصار، فوائد تجارت و ملاحظه و صاحت، مراسلات ساده، تحریرات مختلفه مداوله.

سال سیم -

نظم و سر ادبی و اخلاقی با توجه معانی لغات و فهم مقصود، سایر مواد سال قبل فیزی معضلر.

سال اول متوسطه -

قطعات منجحه از نظم و سر فصحا و شعرا، معروف با توجه معانی لغات و فهم مقصود، حفظ بعضی از قطعات خوانده شده.

سال دوم -

قطعات منجحه از نظم و سر فصحا و شعرا، معروف با توجه معانی لغات و فهم مقصود، حفظ بعضی از قطعات خوانده شده.

سال سوم -

قطعات منجحه نظم و سر با توجه معانی لغات و فهم مقصود، حفظ بعضی از